

INOR OCH VAL: Kvinnorösträtten Tysklands politiska utveckling.

Professor HERBERT TINGSTEN kompletterar här sin framställning av kvinnornas valdeltagande och partiståndpunkt med en mera ingående och betydande skildring av förhållandena i Tyskland, där den offentliga statistiken erbjuder särskilt intressant stoff för undersökningar.

ENLIGT 1918 och 1919 beslutade bestämmelser kunde delstater och kommuner i Tyskland besluta om åtskillande av de manliga och kvinnliga rösterna; detta skedde i praktiken på olika sätt, såsom genom användning av olika valkuvert och röstning i skilda lokaler. Under republikens första år förekom emellertid sådan uppdelning endast i ringa utsträckning. Från 1919 års val till nationalförsamlingen fanns uppgifter härom endast från Köln och några mindre städer, vid riksdagsvalen 1920 uppdelades områden omfattande omkring 850.000 röstberättigade. Vid de fyra valen 1924—1930 praktiserades uppdelning däremot i relativt stor omfattning — 1928 i områden med 8,5 miljoner röstberättigade — och de erhållna resultaten publicerades i riksstatistiken. Vid de båda valen 1932 och det sista valet före diktaturens genomförande i mars 1933 var uppdelning ännu mindre vanlig, och fullständiga uppgifter rörande resultaten stå icke att erhålla i någon publikation; beträffande dessa val tiodjer jag mig på dels statistiska publikationer från vissa delstater och städer, dels av vederbörande myndigheter erhållna upplysningar. Vid valen efter mars 1933 har ingen uppdelning skett.

Beträffande 1919 och 1920 års val är det klart, att de statistiska uppgifterna visar, att allmänna tendenser som klart framträdde vid riksdagsvalen 1924—1930. Vad beträffar sistnämnda val återges här nedan jämförelsetalen, dels för några av de viktigaste partierna, dels för tre huvudgrupper, socialisterna (socialdemokrater och kommunister), de borgerliga (övriga partier utom nationalsocialisterna) och slutligen alla de socialistiska partier.

	1924	1928	1932	1933
Nationalistiska	96,3	85,3	70,8	87,9
Kristna	115,4	118,2	131,7	139,8
Tyska folkpartiet	—	—	—	203,5
De katolska partierna	112,1	115,0	110,6	124,7
Demokraterna	154,5	148,0	154,1	158,6
Socialdemokraterna	95,5	96,7	99,6	99,8
Socialistiska	94,5	90,2	95,7	99,6
Kommunister	69,3	68,2	76,4	75,4
Socialdemokrater	82,9	82,9	88,3	88,5
Borgerliga	112,4	115,7	115,6	126,6
Övriga	—	113,4	113,2	112,5

ning eller med de socialistiska tendenser som partiet ännu vid denna tid företrädde. Anmärkningsvärt är att kvinnorna enligt dessa uppgifter icke visat särskild förfärlighet för de partier som arbetat för kvinnornas konstitutionella och legala likställighet med männen och i stor utsträckning framfört kvinnliga kandidater. Snarare skulle med tanke på vänsterpartiernas svaga stöd hos kvinnorna motsatsen kunna göras gällande. Den givna slutsatsen är emellertid att andra faktorer än känsla för de speciella kvinnosakskraven varit bestämmande.

För den politiska utvecklingen i Tyskland — jag tänker nu särskilt på tiden 1919—1932 — kan kvinnorösträtten vid flera tillfällen sägas ha haft avgörande betydelse. Det kan beräknas att om endast männen haft rösträtt vid nationalförsamlingensvalen 1919 och om den i vissa områden konstaterade skiljaktigheten mellan köns röstning föregått över hela riket, socialdemokrater och oavhängiga socialistiska tillammans skulle ha erhållit en klar majoritet i nationalförsamlingen. De båda partierna vunno nu över 45 procent av alla avgivna röster;

bland männen kunna de antas ha vunnit omkring 55 procent. Den nyckelställning i tysk politik som de katolska partierna ägde under den berörda perioden var beroende på kvinnornas understöd. Vid 1930 års val skulle, därest kvinnorna icke haft rösträtt, omkring 25 platser, som nu till större delen tillföll religiöst och demokratiskt inriktade partier, ha gått till den härskande regimens motståndare, kommunister och nationalsocialister; med tanke på omröstningssiffrorna i riksdagen mellan septembervalet 1930 och Pappen-regeringens bildande i maj 1932 kan sägas att den "demokratiska diktaturens" Brünning vilade på de kvinnliga rösterna. Över huvud tjänstgjorde kvinnorna under den diskuterade perioden som värn för den kompromisspolitik som kännetecknade Weimarregimen, men alldeles speciellt voro de en tillgång för de borgerliga i kampen mot socialismen.

Att ytterlighetspartierna voro särskilt "maskulint" betonade är även ur en annan synpunkt av betydelse. Dessa partier spelade i den politiska diskussionen och den utoparlamentariska aktionen utan tvivel större roll än deras parlamentariska styrka betingade. De ägde större slagkraft, utgjorde en större fara för regimens bestånd än röstsiffrorna omedelbart gavo vid handen. Då det gäller att genomföra en revolution och att upprätthålla en diktatur kommer det främst an på männen. Det kan därför påstås att den demokratiska regimens prekära läge i Tyskland, särskilt efter nationalsocialisternas och kommunisternas framgångar vid 1930 års val, i viss mån kamouflerades av den kvinnliga rösträtten.

Vid de tre sista valen under republiken — juli och november 1932 samt mars 1933 — inträder en förändring såtillvida som kvinnorna i allt större utsträckning ansluta sig till nationalsocialismen; särskilt vid valen 1933 gå kvinnorna i massor över till den segrande nazistiska riktningen. Det bör erinras om att dessa tre val framför allt karakteriserades därav att nationalsocialismen uppslukade praktiskt taget alla de borgerliga partiernas klientel med undantag för katolikerna. 1933 års val var i realiteten icke ett demokratiskt och fritt val; Hitlers i januari bildade regering hade då redan genomfört en rad åtgärder som minskade oppositionens, särskilt de socialistiska partiernas möjligheter.

Några exempel på den angivna tendensen styrka. I Bremen var nationalsocialisternas jämförelsetal 86,1 vid 1930 års val, 103,3 i juli 1932, 111,5 i mars 1933. I Magdeburg voro motsvarande siffror 94,4, 107,2 och 113,6, i Regensburg 66,5, 74,2 och 87,3, i Augsburg 69,8, 83,7 och 94,0, i Köln 78,3, 86,4 och 97,1. I de tre sistnämnda övervägande katolska städerna uppnådde nationalsocialisterna trots den väldiga frammarschen bland kvinnorna icke ett jämförelsetal över hundra, men det är att märka att de båda socialistiska partiernas jämförelsetal i dessa städer var endast omkring 75. Nu refererade och en mängd andra uppgifter visa att den s. k. nationella koalitionen (regeringskoalitionen) icke vann en majoritet bland männen utan att dess knappa riksdagsmajoritet berodde på de kvinnliga väljarnas starka anslutning. Till väsentlig del måste kvinnornas övergång till nationalsocialismen 1932

och 1933 betraktas som en konsekvens av borgerliga övergång till socialismen under dessa år.

Det bör slutligen understrykas att kvinnorösträtten — med stöd av en rad specialundersökningar, som här ej kunna återges — kan sägas accentuera den inom ett visst område eller vid ett visst val härskande tendensen. Så t. ex. visar det sig att ett partis jämförelsetal inom olika distrikt eller valkretsar inom en viss stad eller ett visst större område korrelerar med partiets styrka inom distriktet eller valkretsen. En detaljundersökning av valen i Thüringen 1924 och 1928 klargör exempelvis att socialdemokraternas jämförelsetal nästan kontinuerligt steg med partiets styrka inom vederbörande valkrets, d. v. s. ju flera män som röstade socialdemokratiskt desto större var kvinnornas and av den socialdemokratiska rösterstyrkan.

Vissa av de här behandlade tendenserna ha varit föremål för skiljaktiga diskussioner. Ofta har man härvid framlagt psykologiska förklaringar av känd typ; det har talats om "kvinnans" och "mannens" och hur de tänka och känna som om det endast funnes en kvinna och en man och dessa voro varandra i grund olika. Åtskilliga hypoteser, som framfördes 1930, visades genom valen 1932 och 1933 vara oriktiga. Här skall endast en varning ges för dylika konstruktiva förfärligheter, som spelat en så makaber roll inom sociologin.

På ett par punkter kunna tämligen bestämda antaganden göras för att förklara valstatistikens vittnesbörd. Sålunda kan det, såsom jag framhöll i föregående artikel, anses sannolikt att de skildrade tendenserna till stor del bero på att differensen i valdeltagandet mellan olika socialklasser är större bland kvinnorna än bland männen. Till en viss grad ha de mera konservativa partierna profiterat av den kvinnliga rösträtten, icke därför att kvinnorna varit mera konservativa än männen, utan därför att kvinnorna inom de socialgrupper som främst stödde de radikala partierna varit jämförelsevis ointresserade. Kanske är den viktigaste enskilda faktorn helt enkelt hembiträdenas ringa politiska aktivitet.

Det torde också kunna betraktas som säkert att bland män och kvinnor i samma sociala ställning (framför allt gifta makar) kvinnorna i viss utsträckning röstat med de religiöst inriktade partierna, ehuru männen röstat med andra partier. Att religionen har större grepp om kvinnorna än om männen lär vara obestridligt; vi kunna icke ens antyda de sociologiska förklaringar som givits härför. Det anmärks förhållandet framträdde klart i åtskilliga katolska distrikt i Tyskland och Österrike. I den lilla kommunen Bruchsal i Tyskland voro exempelvis vid valet i juli 1932 röstisiffrorna på de viktigaste partierna följande: på nationalsocialisterna röstade 208 män och 79 kvinnor, på socialdemokraterna 103 män och 68 kvinnor, på kommunisterna 136 män och 30 kvinnor, på de katolska centern 288 män och 565 kvinnor.

Det är också sannolikt att skillnaden i köns politiska ställningstagande direkt sammanhänger med vissa olikheter i social ställning. Det är t. ex. möjligt att det kommunistiska partiet i Tyskland i stor utsträckning rekryterades bland de arbetslösa och att de ofriga yngre männen voro relativt talrika bland dessa. Statistiska bevis för detta antagande kunna dock ej föreläggas. De bland kvinnorna jämförelsevis starkt representerade yrkesgrupper inom arbetarklassen som stå i nära beröring med sina arbetsgivare (såsom hem- och butiksbiträden) kunna antas vara politiskt influerade av dessa; det ligger nära till hands att häri se en del av förklaringen till nationalsocialisternas höga jämförelsetal vid de av oerhört starkt valdeltagande utmärkta valen 1932 och 1933.

Herbert Tingsten.

(Professor Herbert Tingstens föregående artiklar om valpolitiska problem i statistisk betydelse voro införda i Dagens Nyheter den 2, 6 och 11 september.)

K. m. t. har uppdragit att t. f. chefen för armén att efter samråd med t. f. chefen för marinen, chefen för flygväpnet och t. f. chefen för försvarstaben inkomma med förslag till de åtgärder som erfordras för inrättande av den i försvarsbeslutet bestämda centrala kemiska anstalten för försvarsväsendet.

li' ren
sa' modéen
m
3 tvålen

lanolin, palmolja och glycerin
ingå i 13-tvålen, som dessutom
är modernt Fougère-parfymmerad.

13-tvålen fås i förpackning
om 5 för 50 öre.

konsum